

Διὰ νὰ ἐπιτύχη ὁμοῦς ἡ ἀγωγή εἰς τὸ ἔργον τῆς πρέπει νὰ προσέξῃ εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τῶν καλυτέρων παιδαγωγῶν. Διότι κοὶ ἄνθρωποι πρωτίστως θέλουν νὰ ὑπακούουν εἰς αὐτούς, τοὺς ὁποίους θὰ παρεῖχοντο ὅτι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως εἶναι τέλειοι. Ἐὰν αἴφνης παραδέχωνται τι ἄ ὅτι εἶναι ἐμπειρότατος εἰς τὴν ἱατρικὴν ἢ ἄλλον ὅτι εἶναι εἰδικώτατος περὶ τὴν διακυβέρνησιν πλοίου ἢ οἱ ἀσχολούμενοι περὶ τὴν γεωργίαν ὅτι ἄλλος τις εἶναι ἐμπειρότατος περὶ τὴν γεωργίαν, εἰς ὅλους αὐτούς κυρίως ὑπακούουν»¹ καὶ δέχονται τὰς ἀπόψεις τῶν ὡς ὁ θὰς καὶ ὠφελίμους. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ παῖδες ἀγαποῦν καὶ πείθονται «τῷ ἐπὶ παιδείᾳ παιδευτικωτάτῳ» ὅστις διδάσκων εἰς εὐάρεστον περιβάλλον καθίσταται λίαν καρποφόρος ὡς παιδαγωγός.

116. Δημιουργία ειδικοτήτων. Καταδικαστέα ἡ πολυμέρεια.

Ὁ Πλάτων ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη ζητεῖ νὰ δημιουργήσῃ εἰδικότητας, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουσαι ἕν θετικὸν καὶ ὑπὲρ τῆς κοινωνικῆς εὐδαιμονίας τεῖνον στοιχεῖον, θὰ δυνηθοῦν ὡς πρὸς αὐτὸ νὰ φανοῦν χρήσιμοι.

Διὰ τοῦτο ὡς λέγει : «οὐκ ἔστιν διπλοῦς παρ' ἡμῖν οὐδὲ πολλαπλοῦς, ἐπειδὴ ἕκαστος ἕν πράττει»,² γενόμενος ὡς πρὸς τὴν ἐργασίαν τοῦ ταύτην ὠφέλιμος καὶ ἀπαραίτητος τῆς πολιτικῆς εὐρυθμίας παράγων «Διὰ ταῦτα ἕν μόνῃ τῇ πόλει τὸ σκυτοτόμον σκυτοτόμον εὐρήσομεν καὶ οὐ κυβερνήτην καὶ τὸν γεωργὸν γεωργὸν καὶ οὐ δικαστὴν πρὸς τῇ γεωργίᾳ καὶ τὸν πολεμικὸν πολεμικὸν καὶ οὐ δικαστὴν πρὸς τῇ πολεμικῇ»,³ ὅπως συνέβαινε εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν Πολιτείαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξησφαλίζετο εἰς τὸν πολίτην ἰσότης καὶ δικαιοσύνη ἐκ μέρους τῶν νόμων, ἐνῶ ἐπετρέπετο ἡ συμμετοχὴ πάντων ἀνεξαιρέτως ἀναλόγως τῶν πνευματικῶν αὐτῶν προσόντων εἰς τὰ δημόσια ἀξιώματα.

Ὁ Πλάτων ὡς βλέπομεν καταδικάζων τὴν πολυμέρειαν ζητεῖ νὰ δημιουργήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν πολιτῶν τὴν ἀντίληψιν τοῦ δικαίου. Διότι «ἢ τοῦ οἴκειου τε καὶ ἑαυτοῦ ἕξις τε καὶ πρᾶξις δικαιοσύνη ἂν ὁμολογοῖτο»,⁴ καθ' ὅσον πᾶσα ἀντίθετος ἐκδήλωσις ἀποτελεῖ βλάβην. «Τέκτων» αἴφνης «σκυτοτόμου ἐπιχειρῶν ἔργα ἐργάζεσθαι ἢ σκυτοτόμος τέκτονος ἢ τὰ ὄργανα μεταλαμβάνοντες τὰλλήλων ἢ τιμᾶς ἢ καὶ ὁ αὐτός ἐ-

¹) Ξενοφ. ἀπομν. III B--9-11.

²) Θουκιδ. III-4.

³) Πλάτ. Πολιτ. 423.

⁴) » » 434.

πιχειρῶν ἀμφοτέρα πράττειν πάντα τᾶλλα μεταλλαττόμενα»¹ γίνονται ἐπὶ καταφανεῖ ζημίᾳ τῆς κοινωνίας.

Ἡ ἀδικία καὶ ἐπομένως ἡ ζημία εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλύτερα «ὅταν δημιουργὸς ἂν τις ἢ τις ἄλλος χρηματιστῆς φύσει, ἔπειτα ἐπαιρόμενος ἢ πλούτῳ ἢ πλήθει ἢ ἰσχύϊ ἢ ἄλλῳ τοιοῦτῳ εἰς τὸ τοῦ πολεμικοῦ εἶδος ἐπιχειρεῖν ἵεναι ἢ τῶν πολεμικῶν τις εἰς τὸ τοῦ βουλευτικοῦ καὶ φύλακος ἀνάξιος ὢν καὶ τὰ ἀλλήλων οὗτοι ὄργανα μεταλαμβάνωσι...»² Διότι εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἔχομεν μετάστασιν τοῦ πολίτου εἰς ἔργα ξένου φυσικῆς κύκλου, ἐπηρεάζοντα αὐτὴν τὴν μορφήν τῆς Πολιτείας καὶ ὄχι περιορισμένον τινα κύκλον ἰδιωτῶν. Ἡ δὲ ἀποτυχία ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει θὰ ἔχη βαρυτάτας συνεπειάς. Εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἀναφερθεῖσαν περίπτωσιν τῆς κακουργίας, ἣτις συνεπάγεται τὴν ἐξ ἀμουσίας ἀδικίαν.

Ὁ Πλάτων λοιπὸν ζητῶν νὰ ἐπιτύχη ἀπόλυτον ἀρμονίαν καὶ ρύθμισιν ὄλων, διότι «ὁ βίος δεῖται εὐρυθμίας καὶ εὐσρμοστίας»³ ὡς ἐλέχθη, λέγει: «Διὰ τοῦτο ἐάν εἰς τὴν Πολιτείαν μας ἦρχετό τις, ὅστις διὰ τὴν σοφίαν του θὰ ἠδύνατο νὰ παρουσιάσῃ πάσης φύσεως ἔργα καὶ νὰ ἀπομιμῆται ὅλα τὰ πράγματα καὶ ἤθελε νὰ ἐπιδεικνύῃ τὰ ὠραῖα καὶ ποικίλα του δημιουργήματα, θὰ ἐπροσκυνοῦμεν μὲν αὐτὸν ὡς ἱερόν καὶ ἀξιοθαύμαστον καὶ εὐχάριστον, θὰ ἐλέγομεν ὁμῶς εἰς τοῦτον ὅτι εἰς τὴν Πολιτείαν μας ὁμοίος του δὲν κατοικεῖ οὔτε καὶ ὑπάρχει νόμος νὰ παραμένῃ εἰς αὐτὴν τοιοῦτος καὶ θὰ ἐξεδιώκομεν αὐτὸν εἰς ἄλλην Πολιτείαν, ἡμεῖς δὲ θὰ ἐχρησιμοποιοῦμεν ὡς πνευματικὸν μας ἡγέτην ἄλλον τραχύτερον μὲν ἀλλὰ σεμνότερον καὶ μὴ πολυπραγμονοῦντα,»⁴ ἀλλὰ περὶ ἐν καὶ μόνον ἀσχολοῦμενον καὶ διδάσκοντα. Διότι ἐκτὸς τῆς ἐπιδειξέως πολυμεροῦς σοφίας, τῆς πνευματικῆς φαινομενικῆς ὑπεροχῆς, ἢ ὅποια φθάνει μέχρι σημείου πανσοφίας, ἣτις διασπᾷ τὰς πνευματικὰς δυνάμεις τοῦ ἀτόμου εἰς βᾶρος τῆς πολιτικῆς ἀρμονίας καὶ προόδου, οὐδὲν τὸ θετικὸν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ὁ τοιοῦτος. Ὁ καθεὶς πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ εἶναι τέλειος περὶ μίαν ἰδιαιτέραν ἀσχολίαν κοινωνικῶς ὠφέλιμον. εἰς τὴν ὅποιαν πρέπει νὰ περιορισθῇ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του, ἀναπτυσσόμενος εἰς αὐτὴν καὶ μὴ ὑπείσυχόμενος εἰς ἀλλότρια ἔργα, εἰς τὰ ὅποια κινδυνεύει ἀφ' ἑνὸς νὰ ἀποτύχη καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ διαπράξῃ ἀδίκημα σφετερισμοῦ ξένων δικαίωμάτων.

Εἰς τὴν Πλατωνικὴν Πολιτείαν καταδικάζεται ἡ πολυμέρεια καὶ ἡ ποικίλη μόρφωσις ἐνῶ ὑποστηρίζεται ἡ εἰδίκευσις

^{1,2}) Πλάτ. Πολιτ. 434.

³) Πλάτ. Π. ωτ. 343.

⁴) « Πολιτ. 423.

ἤτις θὰ δώσῃ εἰς τὸ ἄτομον ὅ,τι τοῦ χρειάζεται διὰ νὰ μὴ ἀπό-
τύχη εἰς μίαν ὠρισμένην του ἐνέργειαν ὑπὲρ τῆς ὀλότητος.

Ἡ ἀγωγή μάλιστα πρέπει, νὰ προσέξῃ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς: νὰ
γίνῃ σφυγμομέτρησις τοῦ παιδός, διὰ νὰ γνωσθῇ ὁ χαρακτήρ
ἢ δυναμικότης καὶ αἱ φυσικαὶ κλίσεις αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὴν Πλα-
τωνικὴν Πολιτείαν, ἡ ὁποία ἦτο τελεία ἔκφρασις τῆς ἁρμονίας
καὶ ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, ὁ νομοθέτης «ἐβούλετο ὅτι καὶ τοὺς
ἄλλους πολίτας πρὸς ὅτις πέφυκε πρὸς τοῦτο ἕνα ἕκαστον δεῖ
κομίζειν ὅπως ἂν ἐν τῷ αὐτοῦ ἐπιτηδεύων ἕκαστος μὴ πολλοὶ
ἀλλὰ εἰς γίγνηται καὶ οὕτω δὴ ξύμπασα ἡ πόλις μία φύηται
ἀλλὰ μὴ πολλαί.»

Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται διατὶ ἐὰν τυχὸν ἐνεφανίζετο εἰς τὴν
Πολιτείαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἐργασία ἔχει ἀναλόγως τῆς εἰδι-
κότητος ἑκάστου κανονισθῇ, πολίτης τις, ὁ ὁποῖος διὰ τὸν
πλοῦτον τῶν γνώσεών του θὰ ἠδύνατο νὰ καταθέλῃ πάντας
θὰ ἐξεδιώκετο καὶ θὰ προετιμᾶτο ἄλλος τραχὺς καὶ ὄχι εὐχά-
ριστος, ἀλλ' ὠφέλιμα καὶ θετικὰ στοιχεῖα παρέχων εἰς τὴν
Πολιτείαν.

Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὴν περὶ εἰδικεύσεως ἀρχὴν τοῦ
φιλοσόφου καὶ «οἱ φύλακες τῆς Πολιτείας μας, οἱ προοριζόμε-
νοι διὰ τὴν διοίκησιν αὐτῆς, πρέπει ἀφ' οὗ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ
τὴν ἐκμάθησιν καὶ ἐξάσκησιν ὄλων τῶν ἄλλων τεχνῶν, νὰ
γίνουσι τελειότατοι δημιουργοὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς Πολιτείας
μας καὶ νὰ μὴ κάμνουν τίποτε, τὸ ὁποῖον δὲν ὀδηγεῖ εἰς τὸν
σκοπὸν τοῦτον, οὐδὲ νὰ ἐκτελοῦν ἢ μιμῶνται τίποτε ἄλλο
πλὴν τούτου. Ἐὰν δὲ παρίστατο ἀνάγκη νὰ ἀπομιμῶνται τι, νὰ
ἀπομιμῶνται ἀμέσως ἀπὸ τῆς παιδικῆς τῶν ἡλικίας ὅσα ἁρ-
μόζουσι εἰς τὴν τάξιν των. Ἄνδρας δηλαδὴ σώφρονας, ἐλευ-
θέρους καὶ τὰ παρόμοια»¹⁾ καὶ μόνον. Διότι τὰ ἀνελεύθερα ἔρ-
γα ἀνήκουσι εἰς τὰς τάξεις τῶν χειρωνακτῶν. Αὐτοὶ δὲ εἶναι
δημιουργοὶ ἐλευθερίας.

Ἡ ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας μονομερῆς καὶ ἀδιάκοπος ἀ-
γωγή τῆς μελλούσης νὰ διευθύνῃ τὰ κοινὰ τάξεως, ἢ διαρκῆς
προσαρμογὴ καὶ κατεύθυνσις τῆς παιδικῆς ψυχῆς πρὸς τὸν κα-
λύτερον καὶ τελειότερον τύπον τοῦ πολιτεύματος καὶ πρὸς τὰ
μέσα, δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται οὗτος, ἢ ὑποβλητικὴ ἀγωγή πρὸς
θαυμασμόν καὶ ἀπορρομήσιν ἐναρέτων, σωφρόνων καὶ ἐλευθέ-
ρων τύπων, ἢ διδασκαλίαν μαθημάτων, τὰ ὁποῖα θὰ ἀπέβλεπον
εἰς τοιοῦτον μορφωτικὸν σκοπὸν ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀντικεί-
μενον κυβερνητικῆς μερίμνης καὶ ἀγωγῆς διὰ τὴν δημιουργίαν

¹⁾ Πλάτ. Πολιτ. 423.

²⁾ » » Γ. III.

ίκανης και έναρέτου ήγεσίας ως είς Σπάρτην. Διότι διά τής τοιαύτης άγωγής θα έδημιουργείτο τάξις έπιστημόνων πολιτικών οί όποιοι θα άνηκον ως και αι άλλαι τάξεις μόνον είς τήν χώραν και όχι είς έξυτούς, όποτε «είς τήν Πολιτείαν, τήν όποίαν ώργανώσαμεν... διισχυριζόμεθα ότι έχομεν έπεξεργασθη διά τών προταθέντων παιδαγωγικών μέσων τούς φύλακας τής Πολιτείας άρίστους άνδρας; και υποστηρίζομεν ότι τοιοῦτοι πρόκειται νά γίνουιν οί φύλακες άρκει μόνον νά τυγχάνουιν τής άγωγής, τήν όποίαν διεξήλθομεν», ¹ χάρις είς τήν όποίαν οῦτοι θα άναπτύσσουιν τās φυσικάς των δεξιότητάς, άποβαίνοντες οῦτω «μνήμονες, εύμαθείς, μεγαλοπρεπείς, φιλαλήθεις δίκαιοι, σώφρονες και άνδρείοι», ² τών όποίων αι έμφυτοι αὔται άρεταί, τελειοποιούμεναι διά τής καταλλήλου άγωγής και παιδείας, καθιστοῦν αὔτους τελείους είς τό ύπούργημα τοῦ πολιτικοῦ ήγέτου, διά τό όκοῖον και προηρίονται.

Έννοείται ότι ίνα έπιτευχθῆ ή άρίστη έκλογή διά τήν Ιθύνουσαν τάξιν έπρεπε ή Πολιτεία νά κάνη άλάνθαστον διάκρισιν τών ψυχικών και πνευματικών δεξιοτήτων τών άτομων. Διότι θα παρίστατο άνάγκη «έάν τε τών φυλάκων τις φαῦλος έκγονος γένηται είς τούς άλλους αὔτον άποπέμπεσθαι, έάν τε έκ τών άλλων σπουδαῖος, είς τούς φύλακας.» ³ Έξ ὧν έμφαίνεται ότι ή πνευματική ύπεροχή έδημιούργει και τήν πολιτικήν τοιαύτην, ή όποία ήτο κτήμα αὔτου μόνον τοῦ άτομου και όχι τών απογόνων του.

Έπ' εύκαιρία γνωρίζομεν ότι και ό 'Αριστοτέλης κηρύσσεται ύπερ τοῦ καταμερισμοῦ και τής ειδικεύσεως τών άτομων είς ειδικάς έργασίας αναλόγως τής κλίσεως και προδιαθέσεως έκάστου. Προκειμένου δέ διά τήν διοίκησιν τής Πολιτείας λέγει: «Φαῦλον δέ αν δόξειεν εἶναι, και τό πλεί νας αρχάς τόν σὔτον αρχεῖν, ὡσπερ δοκσι εύδοκιμεῖν παρά τοῖς Καρχηδονίοις. Έν γάρ ύφ' ενός έργον άριστα άποτελεῖται. Δει δέ ὅπως γίνεται τοῦθ' ὄραν τόν νομοθέτην και μη προστάττειν τόν αὔτον αὔλειν και σκυτοτομεῖν.... κοινότερόν τε γάρ καθάπερ εἶπομεν και κάλλιον έκαστον άποτελεῖται και τών αὔτων και θάττον».⁴

114. Οί πολιτικοί ως άμχθεί; αρχουιν υποκαίοντες τά πάθη.

Εἶπομεν ότι τό έγγῦς και άπώτερον περιβάλλον κατά τόν φιλόσοφον έξασκει άμεσον επί τοῦ παιδός επίδρασιν ποικίλλουσαν μόνον ως πρός τήν έντασιν αὔτης. Έπειδή δέ μεταξύ τών πρωτίστων παιδαγωγών κατετάσσοντο οί έκάστοτε άρ-

¹) Πλάτ Πολ 456 e

²⁻³) Αὔτόθι.

⁴) 'Αριστ. Πολιτ. II.

χοντες και οι εν γενει πολιτικοι, δια τουτο ας μας επιτραπη να μεταφέρωμεν τας επι του προκειμένου σκέψεις του Πλάτωνος.

Προεισαγωγικώς όμως λέγομεν ότι ο φιλόσοφος, μη τρέφων ουδεμίαν εκτίμησιν εις το Δημοκρατικόν πολιτεύμα, αποδίδει την αιτίαν της συγχρόνου του ηθικής διαφθοράς, όχι, ως ο πολυς κόσμος εις τους σοφιστάς, οΐεινες, παρά τας κακίας των, αντεπροσώπουσιν την σύγχρονον επιστήμην, άλλ' εις αυτήν ταύτην την φύσιν του Δημοκρατικού πολιτεύματος.

Διότι ως λέγει: «δταν ολοι ομοι οι πολιται συνεδριάζοντες εις γενικας συνελεύσεις, τα δικαστήρια, το θέατρον, τα στρατόπεδα η άλλαχοι, άλλα μεν οσα λέγονται η εκτελούντα επαινουν η κατηγορουν μετά πολλου θορύβου κραυγάζοντες και καθ' υπερβολην ποδοκροτούντες ενω οι βράχοι και ο χωρος εις τον οποιον ηθελον εύρεθη άντηχουντες, διπλασιάζουν τους επάινους η τας κατηγορίας' τότε, κατά το λεγόμενον, τίνος νέου η καρδια θα ηδύνατο να άνθέρη, η ποια μόρφωσις θα ηδύνατο να άντισταθῃ και αφ' ου θα κατεκλύζετο απο τοιαύτης φύσεως επάινους η κατηγορίας δεν θα παρεσύρετο και δεν θα έφερετο συμφώνως προς το ρεύμα εις το οποιον θα έφερεν αυτήν ο οχλος' και δεν θα υπέσχετο ότι θα εκτελέση οσα κατά την γνώμην του οχλου είναι ορθά και αντιθέτως ότι δεν θα κάμη οσα κατά την γνώμην πάλιν του οχλου είναι κακά;».

Ο Πλάτων και' υπερβολην πνευματικώς άριστοκράτης δημιουργών την πνευματικώς υπερέχουσαν Πολιτείαν του ειπε τα άνωτέρω δια να δώση δικαίωμα υπεροχής μόνον εις την δύναμιν του πνεύματος και της ηθικής, ητις δεν άνέχεται την οχλοκρατικήν εξάρτησιν της Πολιτείας η την διοίκησιν αυτής εκ των ολίγων και μη ειδότων.

Νομίζει τις ότι εύρίσκεται εις την Πνύκα, το θέατρον η την Φρεατύδα η όπου άλλαχοι συνεκεντρούντο οι άνοικονόμητοι Αθηναίοι, των οποιων ο δημος κατά τον κωμικόν Αλεξιν καιτοι έτοιμόρροπος όμως πάντοτε ητο εύσταθής χάρις εις τας γενομένας εις την Έκκλησίαν του Δήμου θορρυβώδεις έστω συζητήσεις. Άκούει τις τας κατηγορίας η επάινους των φωνασκούντων ενω πράγματι οι περίξ της Πνυκός βράχοι άπηχουντες έδιπλασιάζον τον θόρυβον απο τον οποιον οντως ποια καρδια θα ηδύνατο να συγκρατηθῃ και δεν θα έφευγε καταπλημμυρισμένη απο τους επάινους η τας κατηγορίας και δεν θα έσύρετο προς την φοράν του ρεύματος των φωνασκών;

Η έπιρροή αυτή του πολιτικού κόσμου και η εν γενει

1) Πλάτ. Πολιτ. 492 b.-d.

των πολιτῶν μηδὲ τὴν πρεσβυτέραν καὶ συνετῶν ἐξαιρουμένων
Διότι «οὔτε γίννεται... ἄλλοιον ἦθος»¹ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ
ὅποῖον ὑποβάλλεται εἰς τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν βουλὴν, τὰ δικαστή-
ρια καὶ τὰ θέατρα καὶ μάλιστα κατὰ τρόπον αὐθαίρετον ὡς
εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὰ δικαστήρια.

Διότι «χωρὶς νὰ φροντίζουσι νὰ μᾶς πείθουσι διὰ λογικῶν
ἐπιχειρημάτων οἱ ἐκπαιδευταὶ καὶ σοφισταὶ οὗτοι, ² οἱ πολιτι-
κοὶ δηλαδὴ ἐπιβάλλουσι διὰ τῆς βίας καὶ χωρὶς νὰ πείσουσι
τὸν λαὸν περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς γνώμης των, τὰς ληφθείσας εἰς
τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου ἀποφάσεις. Εἰς περίπτωσιν δὲ μὴ
ἀποδοχῆς αὐτῶν ἐκ μέρους τινῶν «τιμωροῦσι τὸν μὴ πειθόμε-
νον μὲ στέρησιν πολιτικῶν δικαιωμάτων, μὲ πρόστιμον καὶ μὲ
θάνατον», ³ δημιουργοῦντες οὕτω τὴν ἠθικὴν τῆς βίας, τὴν «Διο-
μήδειαν ἀνάγκην»,⁴ διὰ τῆς ὁποίας ἐξαφανίζεται οἷαδὴποτε
ἠθικὴ, λογικὴ καὶ δικαιοσύνη.

Τότε «ἐὰν διασωθῆ τι καὶ γίνῃ, ὅποῖον πρέπει νὰ γίνῃ εἰς
τοιαύτην ἐλεεινὴν κατάστασιν Πολιτείας καὶ ἐὰν ἀποδώσωμεν
τὸ φαινόμενον τῆς τοιαύτης μερικῆς ἔστω διασώσεως εἰς θεῖαν
τινα ἐπέμβασιν, δὲν θὰ πέσωμεν ἔξω.» ⁵

Πράγματι εἰς τὸ περιβάλλον τοῦτο καὶ εἰς τὸ πολίτευμα
τὸ ὅποῖον λειτουργεῖ ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, ἐὰν ἐγένετο ὅ,τι
ἔπρεπε καὶ διετηρεῖτο ἠθικὴ καὶ δικαιοσύνη, μόνον εἰς θαυμα-
τουργὸν ἐπέμβασιν τοῦ Θεοῦ θὰ ὠφείλετο.

Διότι ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ παράγοντες εἶναι ἀρνητικοί, ἀντι-
στρατευόμενοι ἀπὸ συμφώνου πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν ἀλή-
θειαν. Ἐπὶ πλέον θὰ ἐπηύξανε τὴν αὐθαίρεσιν τῶν ἀκολά-
στων καὶ ἐπιτηδείων δημαγωγῶν ἢ πνευματώδης ἀλλ' ἀνήθι-
κος τακτικὴ τῶν κακῆς πίστεως πολιτικῶν, οἱ ὅποιοι πάντοτε
διὰ σοφιστικῶν καὶ μὴ ἠθικῶν μέσων ἐφρόντιζον νὰ ἀλώσουσι
τὴν ἐξουσίαν, μὴ ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὸ γενικὸν συμφέρον. Ὁ
Πλάτων κακίζων τοιοῦτον πολίτευμα καὶ πολιτικούς, χαρακτη-
ρίζων αὐτοὺς ὡς τοὺς αἰσχροτέρους σοφιστάς, συνεχίζων πα-
ρουσιάζει τοὺς ἀσυνειδήτους τούτους πολιτικούς πρὸς πλανω-
δῆς θηριοδαστάς, τοὺς δὲ πολίτας πρὸς ἀνόητον καὶ ἀναί-
σθητον τιθασσευθὲν καὶ πρὸς διασκέδασιν περιηγόμενον θη-
ρίον, τὸ ὅποῖον κραυγάζει καὶ ἐξαγριοῦται ὅταν ὁμιλήσουσι εἰς
αὐτὸ καταλλήλως καὶ ὑπὸ ὠρισμένον τόνον φωνῆς ἢ ὅταν ἐγ-
γίσουσι εἰς ὠρισμένον εὐαίσθητον σημεῖον τοῦ ἄλλωστε ἀναι-
σθήτου τοῦ σώματος.

¹) Πλάτ, Πολιτ, 492e

²) » » 492e

³) Αὐτόθι

⁴) Πλάτ, Πολ, 492e

⁵) Αὐτόθι

Οὕτως ὅλη ἡ σοφία τῶν ἀσυνειδήτων καὶ ἀμαθῶν τούτων πολιτικῶν συνίσταται εἰς τὴν γνῶσιν μόνον μερικῶν ἐκ τῶν ἀδυναμιῶν καὶ ἰδιοτροπιῶν τοῦ θηρίου — ὄχλος, τὰς ὁποίας καὶ ἐκμεταλλεύονται, οἱ πολιτικοὶ οὗτοι, ἀναλόγως τοῦ ἴδιου των συμφέροντος, ὑποβάλλοντες εἰς αὐτὸ ἄλλοτε θηριώδεις ἄλλοτε πάλιν ἡμέρους διαθέσεις, παράφρονα χαρὰν ἢ ἀπόγνωσιν, ἐνῶ οἱ ἀσυνειδήτοι οὗτοι πολιτικοὶ μαστίζονται ἀπὸ ἀνυπόφορον ἀμάθειαν.

Διότι προσκαλούμενοι νὰ εἴπωμεν στοιχειωδῶς τί εἶναι «ἀρετὴ» ἀπαντοῦν ἀναισθητῶς: τὸ ἐν τῇ Πολιτείᾳ «ἀναγκαῖον» εἶναι τὸ «ἀγαθόν», χωρὶς νὰ δύνανται νὰ μᾶς εἴπωμεν τὴν φύσιν αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ.¹

Διὰ τοῦτο ὁ πολιτικός, τοιοῦτος ὢν «οὐκ ἂν σοὶ δοκοῖ ἀδικός εἶναι παιδευτής»,² ὅστις ἐὰν τολμήσῃ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐξέτασιν θεμάτων καὶ ζητημάτων τοῦ κύκλου του «γίνεται ἐξ ἀγνοίας καταγέλαστος;»³ ὅστις στερούμενος τῶν στοιχείων τῆς ἀγαθῆς καὶ φιλοσόφου φύσεως δημιουργεῖ παρά τῷ λαῷ «οὐχ ὡς ἀληθῶς προσήκοντα ἀκοῦσαι σοφίσματα καὶ οὐδὲν γνήσιον οὐδὲ φρονήσεως ἀληθινῆς ἐχόμενον»⁴ ἦθος, καταστρέφων οὕτως διὰ τῆς μὴ κατ' ἀξίαν⁵ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν ὁμιλίας του, τὰ χρηστὰ καὶ κόσμια ἦθη τῶν συμπολιτῶν του, ἀποβαίνων ἔσχατος διαφθορεὺς. Ἀντιθέτως ἰδεώδης παιδαγωγός εἶναι ὁ πολιτικός ἐκεῖνος ὅστις, ὢν ἐκ φύσεως «μνήμων, εὐμαθής, μεγαλοπρεπής, εὐχαρὶς, φίλος τε καὶ συγγενῆς τῆς ἀληθείας, δικαιοσύνης, ἀνδρείας καὶ σωφροσύνης»⁶ κατορθοῖ νὰ δώσῃ τὸν ρυθμὸν τῆς ζωῆς, ὡς ὑπηγόρευσε αὐτὴν «ἡ γνῶσις τοῦ πραγματικοῦ»,⁷ τῆς ἀληθείας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προέρχεται ἡ ἀρετὴ.

Διότι ὅπου προεξάρχει ὡς εἰς χορὸν μουσικὸν ἡ ἀληθεια «Ἐκεῖ δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ ἀκολουθήσῃ αὐτὴν χορὸς κακιῶν ἀλλ' ἦθος ὑγιές καὶ δίκαιον, τὸ ὁποῖον ἀπαραιτήτως παρακολουθεῖ ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ, σωφροσύνη»⁸ καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς προερχόμεναι ἀρεταί.

Καθ' ὅσον ἡ ὑγιῆς καὶ πραγματικὴ ἠθικὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν προέρχεται ἡ σωφροσύνη εἶναι συμπέρασμα τῆς ἀληθείας καὶ μάλιστα ὅταν κατευθύνεται καὶ καταβάλλεται ὡς πολιτικὴ βούλησις, ἡ ὁποία ἔρχεται ὡς διδάσκαλος καὶ παιδαγωγός νὰ ἐξετάσῃ κατὰ πόσον τὸ πλῆθος δύναται νὰ διακρίνῃ «αὐτὸ

1.8) Πλάτ. Πολ. 493.

4) » » 487, 494b.

9.7) » » 496r. b.

8) » » 499b.

9) » » 496c.

τὸ καλὸν ἀλλὰ μὴ τὰ πολλὰ καλὰ ἢ αὐτὸ τι ἕκαστον καὶ μὴ τὰ πολλὰ ἕκαστα», ¹ τὴν ἀληθῆ δηλαδὴ φύσιν τῶν ἐπὶ μέρους ζητημάτων, ὑποδεικνύουσιν καὶ δίδουσιν τὰς κολυτέρας λύσεις εἰς τὸν οὕτως χειραγωγούμενον λαόν.

Ὁ λαὸς οὗτος ζῶν ἐν μέσῳ τούτων, ὡς εἶπομεν, κακιῶν ἔχει «φρόνημα κενὸν καὶ ἄνευ νοῦ» καὶ δὲν δύναται νὰ παραδεχθῆ τὰς συμβουλὰς καὶ ἀρχὰς τοῦ ἐν ἀληθείᾳ, δικαιοσύνη καὶ ἐν ἐπιστήμῃ ζήσαντος πολιτικοῦ, ὅτι «νοῦς ἀποκτᾶται μόνον διὰ τῆς ἀσκήσεως καὶ ἐντεταμένης πνευματικῆς προσπάθειας πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας καὶ ὅτι τίποτε δὲν ἀποκτᾶται ἀπὸ ἐκείνου, ὅστις δὲν εἰργάσθῃ διὰ νὰ τὸ ἀποκτήσῃ καὶ ὁ ἐκ φύσεως εὐφυὴς ἐὰν δὲν θελήσῃ νὰ καλλιεργήσῃ τὴν ἀγαθὴν τοῦ φύσιν καὶ «τὸν ἐόντα νόον ὤλεσεν» κατὰ τὸν ποιητὴν ² τιθεμένης οὕτως ὡς βάσεως τῆς ἀτομικῆς προόδου, τῆς προσωπικῆς, τῆς ἐντεταμένης ἠθικῆς δρασεως.

Χειρίστην ἐπομένως ὑπηρεσίαν πρὸς ἐξύψωσιν τοῦ λαϊκοῦ φρονήματος παρέχουν οἱ ἀμαθεῖς καὶ κῆκοι πολιτικοί, οἵτινες «προσομιλοῦντες τῷ ὄχλῳ ἀρέσκουσιν αὐτῷ βούλονται» καλλιεργοῦντες ἀντὶ νὰ περιορίζουν τὰ ἴδια αὐτοῦ πάθη ἐπὶ καταφανεῖ βλάβῃ τῶν καλῶς νοουμένων συμφερόντων τῆς ὁλότητος.

Παρίσταται ἐπομένως ἀνάγκη νὰ κυριαρχήσῃ παρὰ τοῖς πολιτικοῖς τούτοις τὸ διὰ τῆς μαθήσεως καὶ μελέτης προκύπτον «γνώθι σαυτὸν» πρὸς ἀφαίρεσιν κάθε ἀδυναμίας, τὸ ὁποῖον θὰ καταστήσῃ αὐτοὺς ἐπιστήμονας πολιτικούς.

Διότι, ὡς λέγει, ἡ κατάλληλος παιδεία καὶ ἀγωγή δημιουργοῦσαι τὴν πλήρη γνώσιν, ἔρχονται εἰς κάθε ἐγώιστην καὶ ἐπιτήδειον πολιτικὸν λέγουσαι «ὅτι νοῦς οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ δεῖται δὲ, τὸ δὲ οὐ κτητὸν τῷ μὴ δουλεύσαντι τῇ κτήσει αὐτοῦ.» ³

Ζητεῖ ὡς βλέπομεν διὰ τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς παιδείας νὰ ἐμφυσήσῃ εἰς «τὰς προσφερεῖς φύσεις» ⁴ μορφωτικὰς πολιτικὰς γνώσεις ἵνα οἱ τρόφιμοι, εἰς ὄριμον ἡλικίαν ἐρχόμενοι, δύναται νὰ ἐφαρμόσουν ὅσα ἐν παιδείᾳ περὶ πολιτικῆς ἔμαθον, δημιουργουμένης οὕτω μιᾶς τάξεως ἐπιστημόνων πολιτικῶν ὡς κορύφωμα καὶ ἐπιστέγασμα τῆς ἀγωγῆς.

Ἡ τάξις αὕτη θὰ ἀποτελέσῃ ἰδιαιτέραν κατηγορίαν πολιτῶν τὴν τῶν ἀρχόντων, ἣτις θὰ ἐπιβάλη «τὸ βέλτιστον... τῷ ἀρχομένῳ τὸ... τοῦ ἥττονος συμφέρον» ⁵ κατὰ τὴν Πυθαγόρειον πολιτικὴν δοξασίαν, διότι ἐπὶ τούτῳ «συνέστη ὁ ἄρχων», ⁶ πρὸς ἀποκλειστικὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ λαοῦ.

¹) Πλάτ. Πολιτ. 495.

²) » »

³) Πλάτ. Πολιτ. 494 e.

⁴) » » 341 e.

117. Ὅποιοι πρέπει νὰ διευθύνουγ τὴν Πολιτείαν.

Εἶπομεν προηγουμένως ὅτι ὁ Πλάτων καταδικάζων τὴν πολυμέρειαν συνίστα τὴν διάγνωσιν τῆς πνευματικῆς δυναμικότητος ἐκάστου, προκειμένου νὰ ἐπιτύχη τὴν εἰδίκευσιν, διότι ἤθελε «πρὸς ὅ τις πέφυκε πρὸς τοῦτο ἓνα ἕκαστον κομίζειν ὅπως ἂν ἔν τὸ αὐτοῦ ἐπιτηδεύῃ ἕκαστος»¹ καὶ ἐπειδὴ ὡς εἶδομεν «ὅσοι ἡμῶν ἱκανοὶ ἄρχειν χρυσὸν ἐν τῇ γενέσει ξυνέμιξεν (ὁ Θεὸς) αὐτοῖς...»,² διὰ τοῦτο προκειμένου νὰ σχημοτισθῶσιν ἐπιστήμονες πολιτικοὶ ἡγέται, ἔπρεπε κατ' ἀρχὴν νὰ διακριθῶσιν αἱ κατάλληλοι πρὸς πολιτικὴν διακυβέρνησιν φύσεις καὶ ἔπειτα νὰ ἐκπαιδευθῶσιν εἰδικῶς, εἰσαγόμεναι εἰς εἰδικὰς σχολάς, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἐδιδάσκετο ἡ πολιτικὴ ὡς ἐπιστήμη.

Ἄλλ' οἱ μέλλοντες νὰ ἀποτελέσωσι τὴν ἰθύνουσαν τάξιν ἐν τῇ Πολιτείᾳ ὑπὸ τίνων χαρακτηριστικῶν ἔπρεπε διακριτικῶς καὶ ἐμφύτως νὰ διέπωνται; Διότι ἐπὶ μὴ ὑπαρχόντων στοιχείων ἡ ἀγωγή καὶ ἡ παιδεία δὲν δύνανται, κατὰ τὰ προηγουμένως λεχθέντα, νὰ καρποφορήσουγ, ἡμεῖς δὲ οἰκοδομοῦμεν ἐπὶ ἄμμου.

Κατὰ τὸν παιδαγωγὸν μας οἱ εἰσαχθησόμενοι εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Πολιτικῶν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἐξήρχοντο οἱ κατ' ἐπιστήμην ἄρχοντες, ἔπρεπε νὰ διέπωνται ἐμφύτως α) ἀπὸ ἑκτακτα πνευματικὰ προσόντα καὶ β) ἀπὸ ἠθικὰς ἀρετάς, πρὸς τὰς ὁποίας νὰ αἰσθάνωνται ἰδιαιτέραν ἐνδόμυχον κλίσιν, ἣτις θὰ ἤρχετο ἐπίκουρος εἰς τὸ πνεῦμα πρὸς τελειοποίησιν τοῦ μέλλοντος πολιτικοῦ.

Ἄλλὰ ποῖα ἔπρεπε νὰ εἶναι τὰ προσόντα; α) Πρώτιστον πάντων ὁ μέλλων νὰ διδαχθῇ τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην ἔπρεπε νὰ εἶναι φιλομαθὴς καὶ λίαν ὀξυδερκής, ἔχων μεγίστην ἱκανότητα περὶ τὸ μανθάνειν.

Οὕτω: «ἔκείνον ὅστις, θέλει μὲ εὐχέρειαν καὶ εὐχαρίστησιν νὰ ἔρχεται εἰς πᾶσαν μάθησιν, αὐτὸν ὅστις τρέπεται εἰς γνῶσιν καὶ ἔχει μεγίστην διάθεσιν διὰ νὰ μάθῃ»³ αὐτὸν κυρίως πρέπει νὰ δεχθῶμεν εἰς τὴν ὡς ἄνω σχολὴν. Διότι οὗτος ὡς φύσις φιλομαθὴς, ἢ ὡς ὁ Πλάτων λέγει ὡς «φιλόσοφος» ἠσθάνετο ἐσωτερικὸν πόθον πρὸς μάθησιν, τρεπόμενος δὲ μετ' εὐχαριστήσεως πρὸς αὐτήν, θὰ διέλυε σὺν τῷ χρόνῳ τὰ πυκνὰ σκότῃ τῆς ἀγνοίας, γενόμενος τελικῶς γνώστης τῶν τέως ἀγνώστων.

βον) Αἱ ἐμφύτως οὕτως ἔχουσαι τοιαῦται φύσεις ἔπρεπε νὰ

¹) Πλάτ. Πολιτ. 423.

²) Αὐτόθι 451 b.

³) Πλάτ. Πολιτ. 475.

διέπωνται από τὸν πόθον τῆς διαγνώσεως τῆς ἀληθείας, ὅστις θὰ ἦτο τὸ κίνητρον τῆς μαθήσεως αὐτῶν. Διότι ὡς χαρακτηριστικῶς λέγει, αἱ τοιαῦται πλεονεκτικαὶ φύσεις «πάντοτε παθοῦν νὰ λάβουν κάποιαν γνώσιν, ἢ ὁποία θὰ ἐγνώριζεν εἰς αὐτοὺς περὶ τῆς οὐσίας ἐκείνης, ἢ ὁποία ἀνεκαθεν ὑπάρχει, περὶ τῆς ἀληθείας ἢ ὁποία δὲν περιπλανᾶται ἀπὸ τὴν ἀφθαρσίαν εἰς τὴν φθοράν». ¹ Διότι τὸ μοναδικὸν ἀντικείμενον τῆς ἀπασχολήσεως τῶν εἶναι ἢ γνώσις τῆς ἀμεταβλήτου καὶ σταθερᾶς ἀληθείας «τῆς αἰὲ οὔσης οὐσίας», τῆς ὁποίας «ὡς τιμιώτερον.. ἐκόντες ἐφίενται» οἱ φιλομαθεῖς καὶ φίλοι τῆς ἀληθείας.

γον) Παραλλήλως πρὸς τὰνωτέρω προσόντα τῆς ὀξείας ἀντιλήψεως καὶ τοῦ πόθου πρὸς γνώσιν οἱ μέλλοντες νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς τὴν σχολὴν τῶν πολιτικῶν ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἀνεπτυγμένην τὴν μνήμην. Διὰ τοῦτο «οὐκ ἐπιλήσιμονα ψυχὴν ἐν τοῖς ἱκανῶς φιλοσόφοις, ἀλλὰ μνημονικὴν αὐτὴν ζητῶμεν δεῖν εἶναι», ² καθ' ὅσον ἡ βᾶσις τῆς γνώσεως καὶ τῆς πνευματικῆς προόδου εἶναι ἡ μνήμη, ἄνευ τῆς ὁποίας τὸ πᾶν, παραδιδόμενον εἰς λήθην, ἐξαφανίζεται.

δον) Πλὴν τῆς ἰσχυρᾶς μνήμης, ἥτις ἀπαραιτήτως ἔπρεπε νὰ κοσμή τὸς μέλλοντας πολιτικούς, ἔπρεπεν οὗτοι νὰ δύνανται νὰ διακρίνουν καὶ νὰ ἐφάπτωνται τῆς ἀληθείας, ὑπὸ τὴν ἐμπνευσιν τῆς ὁποίας καὶ μόνον θὰ ἐπολιτεύοντο. Διότι οἱ «φιλόσοφοι μὲν οἱ τοῦ αἰὲ κατὰ τὰ αὐτὰ ὡσαύτης ἔχοντος δυνάμενοι ἐφάπτεσθαι» ³ θὰ ἐνήργουν ὡς «δύναμις» καὶ μάλιστα θὰ εἶχον αὐτὴν «πασῶν τῶν δυνάμεων ἐρρωμενεστάτην», ⁴ ἢ ὁποία ὡς γνώσις καὶ ἐπιστήμη πλέον δὲν «ἀμαρτάνει», δὲν σφάλλει, ἐπιτυχάνουσα καὶ πραγματοποιοῦσα ἐν τῇ Πολιτείᾳ τὴν πραγματικὴν εὐδαιμονίαν τῆς ὁλόητος.

Διότι στοιχεῖον ἀπαραίτητον διὰ τὸν πολιτικὸν ἦτο ἡ γνώσις, ἢ πλήρης καὶ τελεία ἐπιστημονικὴ κατ' ἄρτισις αὐτοῦ ὅστις, μορφωνόμενος καὶ δυνάμενος νὰ ἀνεύρη ἀγνώστους καὶ λίαν ὠφελίμους διὰ τὸ σύνθλον λύσεις, θὰ ἦτο εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐξυπηρετήσεως τοῦ λαοῦ ἀνώτατος τῶν συμπολιτῶν του. ⁵ Καθ' ὅσον οὗτος θὰ ἦτο ὡς σοφός, «ἐπιστήμων» ⁶ καὶ ὡς τοιοῦτος «ἀγαθός» ⁷ καὶ ἔνεκα τούτου «τοῦ μὲν ὁμοίου οὐκ ἐθελήσει πλεονεκτεῖν» ⁸ γενόμενος ἄδικος, ἐνῶ «ἐθελήσει πλεονεκτεῖν τοῦ ἀνομοίου καὶ ἐναντίου» ⁹ αὐτοῦ, τοῦ ἀμαθοῦς καὶ ἀδίκου, ἐπιβάλλων εἰς αὐτοὺς «τὰ αὐτοῖς ἀντίθετα» ¹⁰ τὴν δι-

¹) Πλάτ. Πολιτ. 485.

²) » 486 c.

³) » 477 e.

⁴) Πλάτ. Πολιτ. 477 e.

⁵) Αὐτόθι 485.

^{6,10}) » 350 c.

καιοσύνην καὶ ἀλήθειαν, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν παντὸς πολιτικοῦ σεβομένου ἑαυτοῦ.

Ἔνεκα τούτου «θὰ ἀναδείξωμεν κυρίως ὡς πολιτικούς μας ἡγέτας αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ἐνῶ ἔχουν γνωρίσει τὴν ἀλήθειαν δὲν ὑπολείπονται κατὰ τὴν ἐμπειρίαν ἀπὸ τοῦς ἄλλους εἰς κανέν ζήτημα οὔτε ὑστεροῦν αὐτῶν καθόλου ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν» ὄντες παραλλήλως ἠθικώτατοι καὶ δραστήριοι. ¹

Εον) Ποῖον ἄλλο πλὴν τῶν ἀνωτέρω στοιχείων πρέπει χαρακτηριστικῶς νὰ ἔχουν οἱ μέλλοντες πολιτικοί; Κατὰ τὸν φιλόσοφον οὔτοι πρέπει ἐμφύτως νὰ ἔλκωνται καὶ νὰ δύνανται νὰ διακρίνουν τὸ πρᾶγματι ὠραῖον. Διότι ὡς λέγει «οἱ ἐπ' αὐτὸ τὸ καλὸν δυνατοὶ εἶναι τε καὶ ὄραν καθ' αὐτό», οὔτοι μόνοι φροντίζουν καὶ ἐφαρμόζουν αὐτὸ ἐν τῇ πολιτικῇ διακυβερνήσει τῆς χώρας, γενόμενοι πολιτικοί.

Διότι τὸ ὠραῖον τοῦτο, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀντικατόπτρισις τοῦ θεοῦ ὠραίου, τῆς ἀληθείας, ἐκεῖνος ὅστις δύναται νὰ διακρίνη τόσον αὐτὸ ὅσον καὶ τὰ μέρη του, αὐτὸς γνωρίζει τί ζητεῖ. Καὶ ἐπομένως αὐτὸς ἔχει ἀκριβῆ γνώσιν καὶ ὄχι εἰκασίαν «δόξαν» ἐπὶ τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὴν πολιτειακὴν ἁρμονίαν. ²

Καὶ ἐπειδὴ τὴν πολιτειακὴν ταύτην ἁρμονίαν συνιστοῦν τὸ ὠφέλιμον καὶ τὸ δίκαιον, αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἢ γνώσις καθώρισεν, διὰ τοῦτο μόνον οἱ ἐπιστήμονες πολιτικοὶ καὶ διαπνεόμενοι ἐμφύτως ἀπὸ τὴν ἰκανότητα τῆς διακρίσεως τοῦ ὠφελίμου δικαίου καὶ ἀληθοῦς, δύνανται νὰ ἐπιτύχουν ὡς πολιτικοί.

Γενικῶς δέ, ὡς λέγει ὁ Πλάτων, ὁ πολιτικὸς πρέπει νὰ διατελῆ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἀπολύτου ὠραίου, τοῦ τελείως ἠθικοῦ καὶ λογικοῦ διὰ νὰ δύναται νὰ ἐφαρμόσῃ ἐν τῇ Πολιτεία τὰ στοιχεῖα τοῦ καλοῦ τούτου, ἄλλως θὰ ἀποτύχη. Διότι ὡς λέγει: «Ἐκεῖνος ὅστις παραδέχεται τὴν ὠραιότητα ὡς αἰτίαν των, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν δύναται νὰ παρακολουθήσῃ τινὰ ἀναπτύσσοντα τὴν ἐννοιαν τοῦ ὠραίου», ³ αὐτὸς καίτοι «εἶναι ἄγρυπνος ὅμως ὡς κοιμώμενος εἶναι ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ τὸ πραγματικῶς ὠφέλιμον καὶ ὑγιές» διὰ τὴν Πολιτείαν στοιχεῖον.

στ') Πρὸς ταῖς ἀνωτέρω ἀρεταῖς ὁ μέλλον πολιτικὸς εἶναι ἀπαραίτητον νὰ εἶναι φύσις φιλαλήθης· καὶ ὡς λέγει «ἀνάγκη ἔχειν πρὸς τούτῳ ἐν τῇ φύσει τὴν ἀψεύδειαν καὶ τὸ ἐκόντας εἶναι μηδαμῇ προσδέχεσθαι τὸ ψεῦδος, ἀλλὰ μισεῖν τὴν δὲ φιλαλήθειαν στέργειν.» ⁴

¹) Πλάτ. Πολιτ. 484 d.

²) » » 477.

³) » » 476 c.

⁴) Αὐτόθι 485.

Εἶναι ἀνάγκη κατὰ τὸν φιλόσοφον εἰς τὸν χαρακτηῖρα τοῦ πολιτικοῦ νὰ εἶναι ἐρριζωμένη ἡ φιλαλήθεια καὶ ἡ εἰλικρίνεια μέχρι τοιοῦτου σημείου, ὥστε ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ἀποδέχεται ἢ ὁπωσδήποτε νὰ ἀνέχεται τὸ ψεῦδος, ἀλλὰ πάντοτε νὰ εἶναι ἐκ χαρακτηῖρος πολέμιος πρὸς αὐτό, ἔχων ὡς ἔμβλημα καὶ γνώρισμα τὴν ἀγάπην καὶ προσήλωσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Σημειώτεον ὅτι ὁ τοιοῦτος χαρακτηῖρ εἶναι συγγενῆς πρὸς τὴν πολυμαθειαν. Διότι ὡς λέγει «τὶ οἰκειότερον σοφία τι ἀληθείας ἢ εὐροίς», ¹ ἀφ' οὗ ἡ σοφία, ὡς γνώσις εἶναι ἀλήθεια. Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν ὁ πραγματικῶς μορφωθείς θὰ εἶναι καὶ φιλαλήθης. Καὶ οἱ ἐν τῇ πολιτικῇ ἐπιστήμῃ διαπαιδαγωγηθέντες ὡς ἐρασταὶ τῆς ἀληθείας ποτὲ δὲν θὰ ἀπατήσωσι τοὺς συμπολίτας τῶν. Διότι αὐτοὶ ὡς φιλομαθεῖς φύσεις «ἐγεύθησαν ἐκ νέου τῆς ἀληθείας» ² μὲ τὴν ὁποίαν συναναπτυχθέντες ἀπετέλεσαν ἓνα κρᾶμα, μίαν μᾶζαν, θεωροῦντες ὡς τι ἀφύσικον τὸ ψεῦδος.

ζ') Ἄλλο ἐπίσης ἀπαραίτητον στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἔχη ἐκ χαρακτηῖρος ὁ μέλλων νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὴν σχολὴν τῶν πολιτικῶν, εἶναι ἡ ἔμφυτος ἐλευθεριότης καὶ ψυχικὴ ἀνιδιοτέλεια, ἡ ὁποία καθιστᾷ τὸν πολιτικὸν ἀνώτερον τῆς ὕλης. Διὰ τοῦτο ὡς λέγει «τόδε σκοπεῖν δταν μέλλης κρίνειν φύσιν φιλόσοφόν τε καὶ μή... μὴ σὲ λάθῃ μετέχουσα ἀνελευθερίας». ³ Ἄπο τὸν μέλλοντα νὰ διευθύνῃ τὰ κοινὰ πρέπει νὰ ἐλλείπῃ ἡ περὶ τὰ ἀνάξια μικρὰ καὶ ταπεινὰ ἀπασχόλησις, ἡ ἰδιοτέλεια καὶ ἡ περὶ αὐτὰ κατατριβή. Διότι «ἐναντιώτατόν που μικρολογία ψυχῇ μελλούσῃ τοῦ ὅλου καὶ παντὸς αἰεὶ ἐπορέξεσθαι θεοῦ αἰεὶ καὶ ἀνθρωπίνου». ⁴ Εἶναι πράγματι τελείως ἀνοίκειον ἡ μικρολογία εἰς διάνοιαν πολιτικοῦ, ὅστις πρέπει νὰ ἀπασχολῆται καὶ νὰ τέρπεται μὲ ὕψιστα ζητήματα ὡς τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀνθρώπινον δίκαιον, τὸ ὁποῖον ἐξ ἀντιγραφῆς καὶ ἀπεικονίσεως τοῦ θεοῦ τοιοῦτου πρέπει νὰ κανονίζῃ τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ δικαίου τούτου εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων πρέπει νὰ εἶναι τὸ διαρκές μέλημα τοῦ πολιτικοῦ ὅστις «καὶ τὸν θάνατον οὐ δεινὸν ἠγήσεται» ⁵ ὑπερασπιζόμενος τὰ συμφέροντα τῆς Πολιτείας. Διὰ τοῦτο «δειλὴ καὶ ἀνελευθέρω φύσει» δὲν ἀνήκει τὸ «πολιτεύεσθαι». Διότι ἡ δειλία καὶ ἡ μικρολογία χαρακτηρίζουν τὰς περιορισμένας διανοίας, αἱ ὁποῖαι τὰ πάντα ἐξετάζουν μόνον ὑπὸ τὸ πρῖσμα τοῦ συμφέροντος καὶ ἰδιοτελείας, ἀδυνατοῦσαι νὰ εὐδοκιμήσουσιν λόγῳ τῆς περιορισμένης αὐτῶν ἀντιλήψεως ὡς πολιτικοί, τῶν ὁποῖ-

¹) Αὐτόθι 485 d.

²) Πλάτ. Πολιτ. 485 c.

³) » » 486.

^{4,5}) Ἐνθα ἀνωτέρω.

ων τὸ χαρακτηριστικὸν σὺν τοῖς ἄλλοις στοιχείοι ἐῖναι ἡ ἀτολμία καὶ ὁ ἐγκληματικὸς ὑπολογισμὸς.

Ἡ θαρραλέα φύσις εἶναι ἄριστον ὑλικὸν διὰ τὸν μέλλοντα νὰ ἀναλάβῃ τὴν διακυβέρνησιν τῆς Πολιτείας. Διότι αἱ τοιαῦται φύσεις αἱ ἐμφυροῦμεναι ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω πρᾶσι μὴ ἐπηρεαζόμεναι ἀπὸ ἰδιοτέλειαν ἢ ἀπὸ ἄλλην τινα ἀνελεύθερον τάσιν ποτὲ δὲν θὰ ἀστοχήσουσιν ἐν τῇ διοικήσει. Καθ' ὅσον ἡ πολυμάθεια καὶ ἡ πνευματικὴ ἀνωτερότης μετὰ τοῦ θάρρους συμβαδίζουσαι ἀφαιροῦν ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀτόμου τὴν ἄδικον καὶ ἀγροῖκον τάσιν τοῦ σφετερισμοῦ τῶν ἀλλοτρῶν.¹

Ἡ) Ὁ Πλάτων βλέπων, ὡς Πυθαγόρειος πανταχοῦ ἀρμονίαν, ζητῶν νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν ἐν τῇ Πολιτείᾳ ὑπάρχουσαν ἀκαταστάσιν ὡς ἀποτελέμα «τῆς ἀμούσου καὶ ἀσχήμονος φύσεως»,² ἢ ὅποιον πάντοτε ἄγει «εἰς ἀμετρίαν»,³ ἀφ' οὗ ἡ ἀλήθεια ὡς «ἐμμετρία» εἶναι συγγενῆς «τῆς ἀρετῆς»,⁴ ἢ ὅποια προκαλεῖ τὴν κοινὴν εὐδαιμονίαν, διὰ τοῦτο πρὸς ἐπικράτησιν αὐτῆς πρέπει «ἐμμετρον... καὶ εὐχαριν ζητῶμεν πρὸς τοῖς ἄλλοις διάνοιαν φύσει.»⁵ Διότι τοιουτοτρόπως θὰ ἐπιτύχωμεν τὴν περίφημον ἀρμονίαν ἐν τῇ πολιτικῇ τάξει, εἰς τὴν ὅποιαν ἐμμέτρως καὶ ἐμμούσως ὅλα προβάλλοντα, θὰ δημιουργήσουσιν ἀλληλοδιάδοχον σύνδεσμον καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων, ἀπὸ τὸν ὅποιον θὰ ἐμφανίζεται μὲ χάριν καὶ θελκτικότητα, μὲ καλωσύνην καὶ εὐγένειαν ἢ μορφήν τοῦ δικαίου ὡς τις θεῖα δωρεά. Διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ὁμοῦς ἡ πολιτικὴ συμμετρία πρέπει ὁ μέλλων πολιτικὸς κατὰ πλάσμα νὰ εἶναι σύμμετρος ἐξ ὅλων τῶν ἀρετῶν, αἱ ὅποιαι πρέπει νὰ κοσμοῦν τοῦτον. Καὶ τότε τις δὲν, θαυμάσῃ «τοιοῦτον ἐπιτήδευμα, ὃ μήποτε ἂν τις οἶός τε γένοιτο ἱκανῶς ἐπιτηδεῦσαι, εἰμὴ φύσει εἶη μνήμων, εὐμαθῆς μεγαλοπρεπῆς, εὐχαρις, φίλος τε καὶ συγγενῆς τῆς ἀληθείας δικαιοσύνης, ἀνδρείας καὶ σωφροσύνης»⁶ καὶ τελείως τὴν ῥητορικὴν ὡς μέσον πειθοῦς κατέχων.

Κατὰ τὸν Πλάτωνα ὅθεν οὐδεὶς δύναται νὰ ἀσκήσῃ τὸ ἔργον τοῦ πολιτικοῦ ἐὰν ἐκ φύσεως δὲν εἶνα μνήμων, εὐμαθῆς, ἀξιοπρεπῆς, εὐχαρις, φίλος καὶ συγγενῆς τῆς ἀληθείας, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀνδρείας, σωφροσύνης, καὶ ἱκανὸς ῥήτωρ· ἐὰν τούτέστι δὲν ἔχῃ πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ χαρίσματα, οἷα ἡ ὀξεῖα ἀντίληψις, ἡ δύναμις τῆς συγκρατήσεως τῶν μεμαθημένων, ἡ ἱκανότης πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν εἰς τὴν βουλήν ἐπ' ἀγαθῶ τῶν πολιτῶν, ἡ ἀξιοπρέπεια, ἡ λεπτότης τοῦ χαρακτήρος, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ προσήλωσις πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τὴν δι-

1) Πλάτ. Πολιτ. 486.

2-4) > > 486 h-e.

5) > > 486.

καιοσύνην καὶ ἡ ἐκτέλεσις πάσης ἄλλης ἀρετῆς. Καὶ τότε ὁ πολιτικός γίνεται πράγματι θ') ὡς λέγει ὁ Πλάτων «κρείττων». Διότι διὰ νὰ εἶναι τις ἄρχων πρέπει νὰ εἶναι «κρείττων τῶν ἄλλων», ¹ ἄλλως δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ἀρχὴ γενομένη ἐκ κατώτερου πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς. Διότι αὕτη ὡς τέχνη «ἐπὶ τῷ τὸ συμφέρον ἐκάστῳ ζητεῖν τε καὶ ἐκπορίζειν..» ² «Ἐπὶ τούτῳ προσκευάσθη» ³ καὶ ὄχι δι' ἄλλον τινα σκοπὸν. Ἡ εἰδικευσίς ἐπομένως καὶ ἡ ἐκ ταύτης προερχομένη ὑπεροχὴ ἔχει σκοπὸν τὴν ἀναπλήρωσιν μὴ ὑπαρχόντων εἰς τοὺς ἄλλους ὠφελιμάτων. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ πολιτικὴ, ἐφ' ὅσον εἶναι εἰδικὴ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν κοινῶν ἀναγκῶν τέχνη, πρέπει νὰ παραμῆναι μόνον ὡς μέσον ἐξυπηρετήσεως τῶν ἄλλων καὶ ὄχι τῶν ἀσκούντων ταύτην. Ἐπειδὴ δὲ αὕτη εἶναι πραγματικὴ γνῶσις καὶ ὄχι «δόξα», ἐκδηλουμένη εἰς ἐπωφελεῖς δράσιν πρὸς τοὺς ἄλλους, διὰ τοῦτο ἡ πολιτικὴ πρέπει νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένη οἰσθηδῆποτε ἰδιοτελείας, διότι εἰς αὐτὴν «οὔτε πονηρία οὔτε ἀμαρτία οὔδε μίαν οὔδε μίαν τέχνην παρέστιν, οὔδ' ἐπιτίθει τέχνην ἄλλω τὸ συμφέρον ζητεῖν ἢ ἐκείνῳ οὗ τέχνη ἐστίν, αὕτη δὲ ἀβλαβὴς καὶ ἀκέραιός ἐστιν ὀρθὴ οὔσα.» ⁴

Καμμία δηλαδή κακὴ διάθεσις οὔτε κανὲν τεχνικὸν μειονέκτημα ὑπάρχει κατ' ἀρχὴν εἰς καμμίαν τέχνην ὑπὸ τὴν σημασίαν τῆς δημιουργίας, τῆς γνώσεως οὔτε καὶ ἀρμόζει εἰς τὴν τέχνην νὰ ἐπιδιώκῃ τὸ συμφέρον ἄλλου παρὰ μόνον ἐκείνου διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ὁποῖου καὶ ὑφίσταται. Αὕτη δὲ ἡ ἰδία ὡς ἐπιστήμη δὲν καταστρέφεται καὶ παραμένει ἀκέραια ἐφ' ὅσον εἶναι ὀρθή» καὶ διέπεται ἀπὸ τοὺς νόμους καὶ τὰς ἐμπνεύσεις τῆς μαθήσεως καὶ γνώσεως. Ἡ πολιτικὴ λοιπὸν ὡς πρακτικὴ ἐπιστήμη, ἀποβλέπουσα ὡς τέχνη εἰς ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων τῆς ομάδος, πρέπει νὰ στερῆται πάσης ἰδιοτελείας, ἀγνοίας περὶ τὸ καθήκον καὶ κύριον ἔργον αὐτῆς. Οὔτε δὲ ἀρμόζει εἰς τὴν πολιτικὴν ὡς ἐπιστήμην νὰ ἐπιδιώκῃ μετὰ τῶν ἐπικουρικῶν αὐτῆς μέσων τίποτε ἄλλο πλὴν ἐκείνου διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ὁποῖου καὶ συνέστη, τῶν πολιτῶν. Καὶ ἐπειδὴ ἡ πολιτικὴ ὡς καὶ ὅλαι αἱ τέχναι καὶ ἐπιστήμαι «ἄρχουσί τε καὶ κρατοῦσι ἐκείνου ὑπὲρ εἰσιν τέχναι» ⁵ ὡς γνώσεις, ἐπειδὴ δ' αὗται ἀποβλέπουν εἰς τὸ συμφέρον ἐκείνου, τοῦ ὁποῖου τὰς ἀνάγκας θεραπεύουσιν, ὅστις ὡς πάσχων εἶναι κατώτερος «ἦττων» τοῦ θεραπεύοντος αὐτόν, διότι «ὁ ἰατρός καθ' ὅσον ἰατρός οὐ τὸ ἰατρῶν συμφέρον σκοπεῖ οὐδ' ἐπιτάττει, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἦττονος καὶ ἀρχομένου», ⁶ καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ ἄρχων

¹) Πλάτ. Πολιτ. 340.

²⁻⁴) > < 342 p c.

⁵⁻⁶) > > 342^c c-d.

«καθ' ὅσον ὁ ἄρχων, τὸ αὐτῷ συμφέρον οὐδὲ σκοπεῖ οὐδ' ἐπιτάττει ἀλλὰ τὸ τῷ ἀρχομένῳ καὶ ᾧ ἂν αὐτὸς δημιουργῇ καὶ πρὸς ἐκεῖνο ἀποβλέπων καὶ τὸ ἐκείνῳ συμφέρον καὶ πρέπον καὶ λέγει ἅ λέγει καὶ ποιεῖ ἅ ποιεῖ ἅπαντα». ¹

Ὁ ἄρχων δηλαδή ἐφ' ὅσον εἶναι ἄρχων οὔτε ἐξετάζει τὸ ἀτομικὸν τοῦ συμφέρον ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον τοῦ ἀρχομένου καὶ τὸ συμφέρον ἐκείνου, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἄρχων δημιουργεῖ συμφέρον καὶ ὅστις εἰς αὐτὸ ἀποβλέπων καὶ εἰς τὸ ἀρμόζον αὐτοῦ διὰ τὸν ὁποῖον ἐνδιαφέρεται καὶ «λέγει ὅσα λέγει καὶ κάμνει ὅλα ὅσα κάμνει». Καθηκὸν ἐπομένως εἶναι παντός, ὅστις ἐτάχθη δι' ἓν οἷονδῆποτε ἄν·τερον λειτούργημα καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πνευματικῶν τοῦ γνώσεων, αἵτινες πρέπει νὰ εἶναι ἀνώτεροι νὰ ἄρχῃ, νὰ ἐξυπηρετῇ τὸ συμφέρον καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς ὁλότητος, χωρὶς νὰ παραμελῇ νὰ θεραπεύῃ ὅσα τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων τῶν συμπολιτῶν τοῦ δὲν ἀντιτίθενται εἰς τὸ γενικὸν συμφέρον, εἰς τὴν τάξιν καὶ τὴν πρόοδον τῆς ὁλότητος

Διότι ὡς λέγει «ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν πᾶσαν ἀρχὴν καθ' ὅσον ἀρχὴ μηδενὶ ἄλλῳ τὸ βέλτιστον σκοπεῖσθαι ἢ ἐκείνῳ τῷ ἀρχομένῳ τε καὶ θεραπευομένῳ ἓν τε τῇ πολιτικῇ καὶ ἰδιωτικῇ ἀρχῇ». ² Πρέπει δηλαδή νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι πᾶσα ἀρχὴ ἐφ' ὅσον εἶναι τοιαύτη ὑπὲρ οὐδενὸς ἄλλου ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἐξετάζει τὸ κάλλιστον ἢ ὑπὲρ τοῦ ἀρχομένου καὶ θεραπευομένου τόσον ἀπὸ δημοσίαν ὅσον καὶ ἀπὸ ἰδιωτικὴν τινὰ ἀρχήν. Ἐπιβάλλεται λοιπὸν εἰς τὴν Πολιτείαν, ἐφ' ὅσον σέβεται ἑαυτὴν νὰ μὴ ἀποβλέπῃ εἰς τίποτε ἄλλο παρὰ εἰς τὸ συμφέρον τῶν «ἡιτόνων», τῶν ἀρχομένων.

Καὶ ἡ ἐξυπηρετήσις αὕτη εἶναι τὸ ἐν τῇ Πολιτείᾳ «δικαίον», ἐνῶ τὸ «συμφέρον τοῦ κρείττονος», τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου εἶναι τὸ κλασσικῶς «ἄδικον»· ὁ δὲ ἄρχων, ἐπιδιώκων τὸ συμφέρον αὐτοῦ καὶ ὄχι τῶν ἀρχομένων, γίνεται καὶ αὐτὸς «ἡιττων», κατώτερος ἑαυτοῦ, ἀρχόμενος τουτέστιν, διεπόμενος μάλιστα ἀπὸ τὴν ταπεινὴν ὕλην ἢ ἀσύγνωστον φιλοδοξίαν, ἐτοίμην νὰ θύσῃ τὸ πᾶν· ³ ἀπὸ ἐλαττώματα δηλαδή μόνον, τὰ ὁποῖα ἀφαιροῦν τὸ δικαίωμα τῆς διαχειρίσεως ἀνωτάτου ἢ καὶ στοιχειώδους ὑπουργήματος ὑπὸ τοιοῦτων ἀτόμων.

Καθ' ὅσον τὰ ἐλαττώματα ταῦτα παρεμποδίζουν τὴν ἀπονομὴν τοῦ δικαίου. Διότι δίκαιον καὶ κατ' ἄλλην διατύπωσιν εἶναι «τὸ τὰ ὀφειλόμενα ἐκάστῳ ἀποδιδόναι» ⁴ ἢ «τὸ προσήκον ἐκάστῳ ἀποδιδόναι», ⁵ θεωρουμένων ὄλων, ἐχθρῶν καὶ φίλων πρὸς τὴν Πολιτείαν, μόνον φίλων ὡς πρὸς αὐτήν, ⁶ μὴ διατη-

^{1,2}) Πλάτ Πολιτ. 342 c-d.

⁴) » » 234.

⁵) Αὐτόθι 231 e.

⁶) » » 235 c.

ροῦσαν ἐπομένως καμμίαν πρὸς αὐτοὺς κακίαν καὶ μόνον, ἐάν εἶναι κακοί, νὰ μεταχειρίζεται φάρμακα ἰάσεως αὐτῶν, μεταβάλλουσα αὐτοὺς εἰς καλοὺς, εἰς ὠφελίμους ἐπομένως ¹ πολίτας πρὸς ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους.

Καὶ τοῦτο, μόνον διὰ τοῦ δικαίου ἐπιτυγχάνεται. Διότι δὲν εἶναι ἴδιον «τοῦ δικαίου βλάπτειν οὔτε φίλον οὔτε ἄλλον οὐδένα, ἀλλὰ τὸναντίον, ἀδίκου.» ² Διότι ὁ ἀδικῶν ἀφ' ἐνὸς μὲν βλάπτει ἀφ' ἑτέρου δὲ διαθέτει ἐχθρικῶς πρὸς ἑαυτὸν τὸν ἀδικηθέντα. Ἐπιβάλλεται λοιπὸν εἰς τοὺς ἰθύνοντας νὰ ἀπέχωσιν ἐκ συστήματος ἀπὸ πάσαν ἀδικίαν, ἡ ὁποία δημιουργεῖ μεταξὺ τῶν ἀτόμων ἔχθραν ἀφ' ἐνὸς καὶ κακὸν παράδειγμα ἀφ' ἑτέρου πρὸς μίμησιν. Καθ' ὅσον ὁ ἄρχων, ἐκτελῶν τὸ ἔργον τοῦ διδάσκει, ὡς καὶ πᾶς ἀνώτερος καὶ πρεσβύτερος τὸν κατώτερον καὶ νεώτερον διὰ τοῦ παραδείγματός του.

Οἱ μέλλοντες ἐπομένως νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν Σχολὴν τῶν πολιτικῶν πρὸς ἐκμάθησιν τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης πρέπει ἐκ φύσεως νὰ εἶναι α) εὐφυέστατοι, β') νὰ ῥέπωσιν πρὸς μάθησιν καὶ νὰ εἶναι ἐπιμελεῖς, γ') νὰ ἔχουν εἰς μέγαν βαθμὸν ἀνεπτυγμένην τὴν μνήμην, δ') νὰ ῥέπωσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ μισοῦν ἐκ χαρακτῆρος τὸ ψεῦδος, ε') νὰ τέρπωνται καὶ νὰ διακρίνουν τὸ πραγματικὸν ὥραϊον. στ') νὰ ἀγαποῦν τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ αἰσθάνωνται ψυχικὸν μὲ αὐτὴν σύνδεσμον, ζ') νὰ εἶναι ὡς ψυχαὶ ἀπηλλαγμέναι μικρολόγων καὶ ἰδιοτελῶν σκέψεων η') νὰ ἀποτελοῦν ὡς ἄτομα σύμμετρον ἀνάπτυξιν ψυχικῶν καὶ πνευματικῶν ἀρετῶν. αἱ ὁποῖαι νὰ δύνανται νὰ χρησιμεύσουν ὡς βάσεις πρὸς ἐμφύτευσιν τῶν ἀπαραιτήτων στοιχείων διὰ τοὺς πολιτικοὺς ἡγέτας, θ') νὰ εἶναι ἀνώτεροι συμφέροντος καὶ ἱκανοὶ νὰ ἐπιδιώκουν τὸ συμφέρον τῶν ὑπ' αὐτούς. Καὶ ι') ἐξερχόμενοι ἐκ τῆς Σχολῆς τῶν πολιτικῶν καὶ γενόμενοι ἐφαρμοσταὶ τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ χρησιμοποιοῦν τὰς ἀποκτηθείσας γνώσεις των πρὸς ὠφέλειαν μόνον τῶν συμπολιτῶν των κυρίως.

Καθ' ὅσον αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι ἐξευρέθησαν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἄλλων καὶ ὄχι τῶν ἐκτελούντων αὐτάς. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ εὐδαιμονία καὶ ἡ πρόοδος τῆς Πολιτείας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀναπτύξεως τῆς ἰθυνοῦσης τάξεως, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ ἀποτελεσθῇ ἀπὸ τὴν «φιλόσοφον» τάξιν τῶν μελλόντων πολιτῶν, καταλλήλως καὶ ἐν εἰδικῇ σχολῇ προπαιδευομένων, διὰ τοῦτο δικαιολογεῖται ἡ μνημειώδης ἐκείνη διακήρυξις τοῦ φιλοσόφου καθ' ἣν:

«Ἐάν μὴ ἦ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν ταῖς πόλεσιν ἢ οἱ

¹) Αὐτόθι 245 e.

²) »

βασιλείς τε νῦν λεγόμενοι καὶ δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ ἱκανῶς καὶ τοῦτο εἰς ταῦτόν ξυμπέσῃ δύνάμεις τε καὶ πολιτικὴ καὶ φιλοσοφία, τῶν δὲ νῦν πορευομένων χωρὶς ἐφ' ἑκάτερον αἱ πολλαὶ φύσεις ἐξ ἀνάγκης ἀποκλεισθῶσιν, οὐκ ἔστιν κακῶν παύλα.. ταῖς πόλεσι, δοκῶ δὲ καὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει...»¹

Ἡ θεία ἢ κατ' ἐπιστήμην Πλατωνικὴ Πολιτεία μὲ τὰς περὶ ἀδελφότητος, ἰσότητος καὶ ἐλευθερίας ἀρχάς της, μὲ τὰς περὶ συνταυτίσεως τῆς ἀτομικῆς καὶ ὁμαδικῆς εὐδαιμονίας θεωρίας τοῦ φιλοσόφου, τότε μόνον θὰ πραγματοποιηθῇ ὅταν ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς τεθῇ ἀφ' ἑνὸς τὸ διὰ τῆς παιδείας καὶ ἀγωγῆς μορφωθὲν καὶ πλήρως διαπαιδαγωγηθὲν φιλόσοφον γένος, εἰς τὸ ὅποιον συμπίπτουσα ἢ γνῶσις μὲ τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν θὰ ἐπιφέρῃ κατάπαυσιν τῶν δεινῶν ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅταν ἀποκλεισθῶσιν αἱ ἐχθρικαὶ πρὸς ἀλλήλας φύσεις, αἱ ὑπούλως καὶ ἐχθρικῶς πρὸς ἀλλήλας πολιτεούμεναι, ἀπὸ κάθε πολιτικὴν ἀνάμιξιν, τότε καὶ αἱ Πολιτεῖαι ἀπαλλασσόμεναι ταπεινῶν καὶ ἀχρήστων καθ' ἑαυτὰς διανοιῶν, θὰ κατορθώσουν νὰ ἀναχθοῦν εἰς πραγματικὴν πρόοδον καὶ εὐημερίαν, εἰς παγκόσμιον ἀδέλφωσιν, ἣν παρεμποδίζουν οἱ μὴ κατ' ἐπιστήμην πολιτικοί.

---

1) Πλάτ. Πολ. 473 d-e.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελίς
1—8

Πρόλογος . . . . .

ΒΙΒΛΙΟΝ Α΄

1	Γενική μορφή, αίτια καὶ στοιχεῖα δημιουργίας Κοινοῦτος.	9—17
2	Πηγαί Πλατωνικῶν μεταφυσικῶν, κοινωνιολογικῶν καὶ παιδαγωγικῶν ἀρχῶν.	17—19
3	Ψυχικὸς διάκοσμος Πυθαγορείων.	19
4	Ψυχικὸς διάκοσμος Πλάτωνος.	20—21
5	Ἄρχον, ἀρχόμενον.	21—22
6	Φύσις ἀνθρώπου κατὰ τοὺς Πυθαγορείους.	22—25
7	Ἄρειται τῆς ψυχῆς.	25—26
8	Ἄρειται τοῦ σώματος.	26—27
9	Ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ τάξις.	27—28
10	Νοῦς—Μονὰς—Εἶδος.	28—29
11	Παιδαγωγικαὶ ἀρχαὶ Πυθαγορείων.	29—31
12	Σκοπὸς ἀγωγῆς.	31
13	Ὅροι ἀγωγῆς.	32
14	Παιδιαί.	32—33
15	Πολιτικὴ εὐρυθμία καὶ εὐνομία.	33—35
16	Βάσις τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας εἰδικώτερον.	35—36
17	Θεωρία τῶν Ἰδεῶν. Γενικαὶ ἔννοιαι περὶ δημιουργίας Νοῦ—ψυχῆς.	36—39
18	Φύσις ἀνθρώπου. Ψυχὴ Νοῦς.	39—41
19	Αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου. Θεία καταγωγὴ αὐτοῦ.	41—43
20	Ἔργον παιδαγωγέυσης Πολιτείας.	43
21	Ἀπόπειρα πρὸς ἀνεδὸν εἰς νέους κόσμους.	43—44
22	Ἡ εὐδαιμονία ἢ ἡ ἠθικὴ τελείωσις ὡς σκοπὸς τῆς ζωῆς καὶ παιδείας.	44—46
23	Φύσις καὶ θέσις τοῦ λογιστικοῦ. Ἐπαναγωγὴ τούτων κ.λ.π.	46—48
24	Κρίσεις καὶ αἰσθήματα, μνήμη, ἔννοιαι.	48—50

Εκδόσεις
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

	Σελίς
25 Φύσις γυναικὸς καὶ ἀνδρός.	51—53
26 Ἄνισότης τῶν ἀτόμων ἀσχέτως φύλου.	53—55
27 Διαφορὰ μεταξὺ ἀρχαίας καὶ νέας ἀγωγῆς.	55—57
28 Ἡ πνευματικὴ διαφορὰ τῶν φύλων ὀφείλεται εἰς διάφορον εἰδίκευσιν.	57—59
29 Δυναμικότης τῆς γυναικός.	59—62
30 Κοινὴ ἀγωγή.	62—63
31 Γνωμαὶ ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ἀγωγῆς τῆς γυναικός.	64—69

ΒΙΒΛΙΟΝ Β΄

32 Ἄρετή. Φύσις αὐτῆς.	67—72
33 Στοιχεῖα ἀρετῆς.	72—74
34 Φύσις στοιχείων ἀρετῆς.	75—76
35 Σταθμοὶ καὶ βαθμίδες ἀρετῆς.	76—77
36 Σύμπτωσις ἀρετῆς καὶ ἀγωγῆς. Πορεία αὐτῶν.	77—79
37 Ἐφαρμογὴ τῆς ἀρετῆς εἰς τὴν Πολιτείαν.	79—83
38α Σοφὴ καὶ εὐβουλος.	83—86
38 Ἡ πολιτικὴ σοφία ἀπαραίτητος εἰς ὄλους κλπ.	86—87
39 Ἄνδρεῖς.	87—90
40 Ἄνδρεῖος ἀνήρ.	90—91
41 Οἱ γονεῖς παράδειγμα ἀνδρείας εἰς τὰ τέκνα των.	91—92
42 Λωρικαὶ ἀντιλήψεις υἱοθετούμεναι.	92—94
43 Σκέψεις ἐπὶ τοῦ περιεχομένου καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς συγγραφῆς διαλόγων.	94—96
44 Φύσις τῆς ἀνδρείας ὡς ἀρετῆς.	96—98
45 Ἡ ἀρετὴ ὡς ἀνδρεία εἶναι γνῶσις.	98—99
46 Ἄνδρεῖος εἶναι ὁ γνωρίζων τὴν φύσιν τῶν κιν- δύνων κλπ.	99—101
47 Διατὶ πράττομεν τὸ κακόν.	101—102
48 Ποία ἡ ἀνδρεία Πολιτεία καὶ ποῖος ὁ ἀνδρεῖος πολίτης.	102—104
49 Ἡ σωφροσύνη.	104—105
50 Διαφορὰ τῶν ἐννοιῶν ποιεῖν καὶ πράττειν.	105—106
51 Ἡ σωφροσύνη εἶναι γνῶσις ἐφ' ἡμῶν καὶ τῶν ἄλλων.	106—108
52 Ἡ σωφροσύνη ὡς γνωρίζουσα ὅλας τὰς ἀρετὰς εἶναι ἀνωτέρα ὄλων.	108—109

53	Ἡ σωφροσύνη εἰς τὴν ἰδιωτικὴν, κοινῶν κήν, πολιτικὴν ζωὴν κλπ.	109—111
54	Ἡ σωφροσύνη δεικνύει τὸ ὄριον τῶν γνώσεών μας.	111—112
55	Δικαιοσύνη. Αἷτια πολιτικῶν καινοτομιῶν Πλάτωνος.	111—116
56	Ψυχὴ—Πολιτεία.	117—120
53;	Φύσις δικαίου παρὰ Πλάτωνι. Θεμιτὸν δίκαιον φύσις αὐτοῦ.	120—123
64;	Φιλία—ἐχθρα. Ἐσκησις ἀγαθοῦ.	120—123
55;	Ἔργον δικαιοσύνης ἐξ ἀδικίας.	124—125
56;	Ἴδιον συμφέρον νομοθέτου. Ἡ δικαιοσύνη διὰ τῆς ὀκείας πλεονεκτηί τις.	125—126
57	Δίκαιον εἶναι τὸ συμφέρον τοῦ καλυτέρου.	126—127
58	Φύσις τοῦ κρείττονος καὶ τῆς Ἐπιστήμης.	128—129
59	Δίκαιος ἄρχων. Δικαία Πολιτεία.	129
60	Ἄδικος ἄρχων. Ἄδικος Πολιτεία.	129—131
61	Φύσις καὶ μορφή τῆς φαινομένης ἢ καὶ οὐσιαστικῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης.	131—132
62	Τὸ δίκαιον ἀντίθετον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.	132—133
63	Αἷτια τῆς ἀπαρεσκειᾶς μας πρὸς τὴν δικαιοσύνην.	133—134
64	Ἡ οὐσία τῆς δικαιοσύνης.	134—135
65	Συμπεράσματα.	135—139
66	Πῶς γινόμεθα ἐνάρετοι.	139
67	Κοινὰ χαρακτηριστικὰ ἐναρέτου Πολιτείας καὶ πολίτου.	139—141
68	Περίγραμμα δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας.	141—142
69	Ἐξήγησις περὶ φύσεως ἀδικίας καὶ κακίας.	142—143
70	Ἡ ἐν δικαιοσύνῃ ἀγωγή.	144—145

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'

71	Παράγοντες κοινωνικῆς ἐνότητος. Γένεσις αἰσθημαίος ἀδελφότητος.	146—158
72	Κατάργησις οἰκογενείας.	158—166
73	Γάμος. Σκοπὸς αὐτοῦ.	167—170
74	Χρόνος γάμου.	170—175
75	Πηγαὶ ἀνωτέρω γνώμων.	175—179
76	Ἐκλογή. Ἱεροὶ γάμοι. Δημογραφικὸν πρόβλημα.	179—185

Ε.Ε.Δ.Τ.Κ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

77	Εὐγονία.	185—196
78	Δυσμενεῖς ὄροι τεκνοποιίας.	196—201
79	Ἐπίδρασις περιβάλλοντος.	201—203
80	Κύησις.	203—205
81	Ἡ ἀγαμία πρέπει νὰ τιμωρῆται.	205—208
82	Ἡ προῖξ καταργεῖται.	208—212
83	Ἡ νέα μορφή καὶ φύσις τῆς θρησκείας	112—215

ΒΙΒΛΙΟΝ Δ΄

	Πορεία καὶ πνεῦμα τῆς Πλατωνικῆς ἀγωγῆς . . .	216—218
84	Ἄγωγή καὶ παιδεία.	218—221
85	Σκοπὸς ἀγωγῆς.	221—225
86	Δύναμις καὶ ἐπίδρασις ἀγωγῆς.	225—231
87	Φύσις καὶ χαρακτήρ τοῦ παιδός.	231—233
88	Ἀπαραίτητος παιδαγωγικὴ μόρφωσις τῶν γονέων.	233—234
89	Ἐγειρονομικαὶ γνώσεις τῶν γονέων.	234—235
90	Τὸ πρῶτον μέχρι τοῦ τρίτου ἔτους.	235—237
91	Δημιουργία ψυχικοῦ κόσμου καὶ χαρακτῆρος. . .	237—243
92	Ἄγωγή ἀπὸ τοῦ τρίτου—ἕκτου ἔτους τῆς ἡλικίας.	243—247
93	Φύσις, ὕλη καὶ πορεία τῆς πρώτης φρονηματιστι- κῆς ἀγωγῆς.	247—249
94	Θρησκευτικὴ διάπλασις.	249—251
95	Τὶ πρέπει εἰδικῶς νὰ ζητῶμεν ἀπὸ τοὺς ποιητάς.	251—254
96	Ἡ ἀγωγή πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἡλικίαν.	254—255
97	Ἡ ἀγωγή ἀπὸ τοῦ ἕκτου μέχρι δεκάτου ἔτους. .	255—257
98	Ὁμοιόμορφοι πολεμικαὶ ἀσκήσεις ἀρρένων καὶ θηλέων.	227—258
	Ἡ Πολιτεία πρέπει διὰ τῆς ἀγωγῆς νὰ γίνῃ δλό- κληρος κλπ.	258—261
99	Εἰδικαὶ ἀσκήσεις, 1) Ὀρχησις.	261—267
100	Ἡ κυρίως Γυμναστικὴ. Θεωρία καὶ βαθύτεροι αὐτῆς σκοποί.	267—269
101	Συνδυασμὸς Γυμναστικῆς καὶ Ἰατρικῆς.	269—272
102	Συνδέδρασμένη ἀγωγή γυμναστικῆς καὶ μουσικῆς.	272—274

Ε.Σ.Α. Τ.Κ.Τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΒΙΒΛΙΟΝ Ε΄

	Σελίς
Πνευματική, καλλιτεχνική καὶ πολιτικὴ ἀγωγή.	
103 Ἀγωγή ἀπὸ δεκάτου μέχρι δεκάτου τρίτου ἔτους.	275—277
104 Διδακτικὰ βιβλία.	277—279
105 Ἠθικὴ καὶ καλαισθητικὴ ἀγωγή.	279—281
105; Διδασκαλία ἀριθμητικῆς.	281—283
106 Ἀγωγή ἀπὸ τοῦ δεκάτου τρίτου μέχρι δεκάτου ἔκτου ἔτους κλπ.	283—285
107 Θρησκευτικὴ μουσικὴ. Δύναμις αὐτῆς.	285—286
108 Ποῖον μέλος καὶ παῖα μουσικὰ ὄργανα πρέπει νὰ χρησιμοποιῶνται.	286—287
109 Διδασκαλία τῆς πρώτης μουσικῆς.	287—289
110 Ἡ ἐπίδρασις τῆς μουσικῆς.	289—292
111 Ἡ μουσικὴ ὡς πολιτικὸν στοιχεῖον.	292—294
112 Ἡ φύσις τῆς μουσικῆς ἀναλόγως τοῦ φύλου.	294—296
113 Βραδεῖα ἀρνητικὴ προοδευτικὴ ἀγωγή.	296—300
114 Θεσμὸς διοικήσεως. Ἐκπαιδεύσεως.	300—301
115 Ἀγωγή ἀπὸ τοῦ 16ου μέχρι 20ου ἔτους.	301—303
116 Ἐπαγγελματικαὶ σχολαί.	303—306
116; Δημιουργία εἰδικοτήτων.	306—309
114; Οἱ πολιτικοὶ ὡς ἀμαθεῖς ἄρχουν ὑποκαίοντες τὰ πάθη.	309—313
119 Ὅποιοι πρέπει νὰ διευθύνουν τὴν Πολιτείαν.	314—322

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Σελίς	Στίχος	Ἀνάγνωθι	Ἀντί
10	12 13	τούς ἀνθρώπους γίνε ται.	τούς ἀνθρώπους σοφοὺς γί- νεται
25	17	«Ὅντως»	«Ὅντως»
25	28	ὑπαλληλίας, ἦτις	ἑπαλληλίας, ἦτις
49	14	ἀνθρώπους	ἀνθρώποις.
63	11	ξυνθηρεύειν	ξυνθηρεύειν
68	23	ὁπίζοντες	ὁπίζοντες.
85	11	ἀπετέλη	ἀπετέλει
90	33	ἀρχῶν	ἀρχαί
98	13	εἰς	ἀπὸ
105	17	κοινωνικῆν	κοινωνικήν.
111	12	συνηγὸς	συνεργὸς
120	29	συνειδήσεως	συνειδήσεως.
121	31	ἀποκαθαιρούμενον	ἀποκαθαιρόμενον.
131	38	ἀποδεικνύει	ἀποδεικνύεται.
211	42	Νέκνια	Νέκνια
215	2	πρεσβυτέρους	πρεσβυτέροις
215	12	ἐκ τῆν...	εἰς τῆν...
268	4	Ἐπειδὴ ἀντιλαμβανόμε- νοι	«. . Ἐπειδὴ ἀντιλαμβανόμε- νο:
268	38	τὰ τῆς ψυχῆς...	τὰς τῆς ψυχῆς...
270	21	τῆς τῶν ζώων φύσει	τῆ τῶν ζώων φύσει
286	35	«Μιξολυδιστῆ»	«Μιξολυδιστί»
311	1	καὶ συνετῶν ἐξαιρου- μένων.	καὶ συνετῶν ἐξαιρουμένων εἶ- ναι μεγίστη.